

Opsesivni antijunak i jezik iz kovčega

Napisana na tragu postmodernističke lektire »Ruža i križ« Ive Paića zadire u prostor očekivanog žanrovskog pomaka

Žanrovski raster suvremene kulture temelji se u mentalnom oklopu svoga podrijetla, unatoč postmodernom ozračju, na inovacijskom principu.

Rado isticana pripadnost moderne hrvatske kulture zapadnoevropskom krugu podrazumijeva sinkronost ne samo tvorbenih poticaja nego i receptivnog mehanizma. Tako, primjerice, prilično dug otklon njena književnog izraza od soneta nije utoliko posljedica neprepoznavanja transparentnog oblika što je nadživio svoje kanonsko razdoblje, koliko pokazatelj autohtonosti, pa i razumijevanja mogućnosti vlastitoga jezičnog medija.

Nervoza u kojoj se već prilično dugo isčekuje reprezentativna proza koja bi izrazila sve ono što nam se događa, rezultirala je kao jednom od logičnih posljedica febrilnog stanja umišljajem o sinonimnosti autora i autoriteta.

Stoga je djelo što pokušava ostvariti žanrovski pomak, a po svome osnovnom interesu zadire u polje spomenuta očekivanja, na svaki način teško razmotriti.

Napisana na tragu postmodernističke lektire, kondenziranjem teorijsko-filozofskog, povijesnog i književnog, »Ruža i križ« Ive Paića (nakladnik »Ali-nea)

Zagreb, 1991) i sama tome pridnosi jer je mišljena, sročena, a i --

potpisana kao nešto više od »ogle- da o ideologijskom usmrćivanju jezika i čovjeka«, kako se legitimira u podnaslovu. Premda su u nas naslovi te vrste, kakvim u promišljanju vlastite kulturološke pozicije ne oskudijevaju Francuzi, ali ni Slovenci, razmjerno rijetki, hrvatska je književnost ipak probavila zamjetan esejističko-filozofski zalogaj i to upravo na stranicama svoga modernističkog romana.

Njegov se intelektualni subjekt posve približio poziciji Paićeva u memoarsko-putopisno-epistolarnim fragmentima što ih u posljednjim brojevima »Forum« objavljuje Petar Segedin.

Po naobrazbi filozof, Paić je, koliko se može zaključiti iz nekoliko novinskih zapisa i razgovora, znanstvenu karijeru postigao

uglavnom u Srbiji, da bi u kritičnom trenutku »s kovčegom u ruci prešao na hrvatsku stranu Dunava«, postajući visoki časnik Hrvatske vojske. O Paićevu putu preko magične civilizacijske crte što je i sam upisan u simboličko naslovno polje »Ruže i križa« trebalo bi govoriti bolje poznavajući ono što je prethodno radio. Literatura na kojoj počiva citatnost njegove knjige

navodi kao takav predtekst jedino »Proizvodnju ideologije«, pridruženo raznorodnu vrelu izvora od Tome Akvinskog do Rolanda Barthesa, od Martina Heideggera i Vladimira Bitija do Miroslava Krležu i

Umberta Eca, od Starčevića do Ladana, Šuleka i Wittgensteina. Promatrana na likovima iz tri plana, iskustvenog (s povratnim efektom simbolizacije), literarnog (Ecovi junaci provjeravaju otpornost svijesti na ideologizaciju), povijesnog (kao prostora »usmrćivanja«), »svijesti« je izražena u razgovornoj dilemi »jest« i »kao da«. Opsesivni antijunak tog sraza je Vuk Karadžić predočen u demitologiziranoj verziji kao obični vuk. Paić dakako, nije prvi koji bi prepoznao da je Vukov Kovčežić mnogo prije zlatno tele nego Kovčeg velikog saveza, ali je za »Ružu i križ« taj nesuđeni Mojsije srpske povjesnice još uvijek ograničavajući izazov.

Paić nas, naime, upozorava kako je Vuk u Dubrovniku prepisivao Kašića. Dobro, Kašić je i u Vukovaru bio prije Vuka, ali je sudeći po zapisanom (spomen-ploči koju je svojedobno spominjao i Segedin) izgledalo drukčije. To je mit, ali nije uvijek riječ o mitu. Čitajući Kašića, Vuk je ipak učinio, bez obzira na metodu, najviše što je mogao za svoj vučji jezik.

Sasvim je drugo pitanje što smo u stanju učiniti mi za sebe nakon bijega iz vučje jame. Budu li i dalje, recimo, Segedinove knjige priča prolazile bez suvisla osvrta, znači da nam se još vrti u glavi. Novo poglavlje, Ruže ili Križa?

VLAHO BOGIŠIĆ